

Kako su se sami vidjeli

Autoportret je često umjetniku bio izlika da se ušulja na mala vrata u veliku povijest: Fidija je svoj lik načinio na samom štitu Atene na atenskoj Akropoli, Parler na triforijskoj galeriji praške katedrale, a u assistenzama na freskama i štafelajnim slikama nalazimo premnoge likove velikih stvaralaca kao što su Botticelli, Rafael, Paolo Veronese, van Eyck, Carravagio, Rubens, Michelangelo... Najprije se lik slikara ili umjetnika pojavljuje u djelu skromno, skrivečki gotovo, a potom on izlazi iz anonimnosti i ponegdje se na majestetičan način kreće u velikim historijskim scenarijima.

Takvo penetriranje umjetnikovog lika u lice povijesti nije izostalo ni u nas, pa možemo prepoznati Ismeta Mujezinovića u njegovim velikim ratnim kompozicijama kao što je "Prelaz preko Neretve". On je dva puta posudio svoj lik za figure ustanika u slici "Poziv na ustanak", ali ga je premašio Vanja Radauš koji je u trima figurama bujskog spomenika "Nošenje ranjenika" tri puta posegnuo za svojim vlastitim likom.

A da umjetnici ne slikaju svoj lik samo zbog samozadovoljstva nego i zbog samopromatranja pokazuje i ova sarajevska zbirka autoportreta. Sve su to odreda skromne slike po veličini i po nakanama, mahom kistovne introverzije, pa bi možda cjelini bolje odgovarao naslov "Kako su se sami vidjeli". Neposredno promatranje sadržaja vlastite svijesti, poniranje u vlastitu nutrinu,

određuje htijenje jedne Adele Berove ili Karla Mijića, Mice Todorović ili Radenka Miševića. Oduvijek socijalno-politički angažiran, Vojo Dimitrijević i u vlastitoj slici vidio se takvim: s razbarušenom kosom i strelovitim pogledom u razrogačenim očima.

Samo su neki od sarajevskih slikara u svojim autoportretima izložili i svoj stvaralački program; kao Roman Petrović (u jednom izvrsnom portretu gecanovske provenijencije, nastalom u Parizu 1926.) i Hakija Kulenović, te Nada Pivac od mlađih. Ostali, kao Ivo Šeremet ili Franjo Likar, daju nam u autoportretima samo više ili manje uspjele dokumente o svojoj fizionomiji.

Mada se autoportret kao podvrsta portretnog slikarstva javlja u bosansko-hercegovačkoj umjetnosti relativno kasno, tek početkom 20. stoljeća, sarajevska je kolekcija ipak jedinstvena u zemlji kao muzeološka namjera: ako će njezine artistske vrijednosti vrijeme možda dovesti u pitanje, njezino dokumentarno značenje je neprolazno.

Vladimir Maleković

Maleković, Vladimir. Kako su se sami vidjeli. // Vjesnik, 29. siječnja 1971., str. 6.